

Juha Kere

Beallin luettelo saalistajalehdistä ja -kustantajista poistunut verkosta

Saalistajat jatkavat voittokulkuaan

Julkaiseminen on erottamaton osa tieteellistä työskentelyä, ja vertaisarviointi on erottamaton osa tieteellistä julkaisemista. Julkaiseminen palvelee monia tarkoituksia tieteessä, joista tärkein on tietysti tehtyjen havaintojen ja päätelmien saattaminen muiden tietoon rikastuttamaan ymmärrystämme maailman ilmiöistä ja lainalaisuuksista. Aivan yhtä tärkeää on myös kertoa miten havainnot ja päätelmät on tehty, jotta muut voisivat arvioida tulosten paikkansapitävyyden ja yleistettävyyden. Vertaisarviointi onkin olemassa juuri tätä varten; toiset alaan perehtyneet tutkijat saavat arvioida, ovatko tutkimuksen aineistot, menetelmät ja päätelmät luotettavia. Julkaisemisella on myös muita merkityksiä, sillä julkaisujen avulla voimme arvioida tutkijan pätevyyttä ja käyttää julkaisutoimintaa yhtenä mittarina tehtäessä vaikeita valintoja siitä, mihin rajalliset tutkimuksen voimavarat pitäisi suunnata (1).

Viime vuosikymmenet ovat olleet tutkimuksen kulta-aikaa. Tutkijoiden ja tutkimuksien määrät ovat kasvaneet nopeasti. Yhä kasvava tutkimustoiminta on aiheuttanut vastaavasti kasvavan paineen perinteisten julkaisukanavien suuntaan. Myös tarvittavan vertaisarviointityön määrä on kasvanut samassa tahdissa. Monet tutkijat ovat saaneet tottua yhä kiristyvään kilpailuun lehtien sivuista. Julkaisusarjojen toimittajat päättävät nykyään yhä useammin lähettää tarjotun käsikirjoituksen takaisin kirjoittajille ilman vertaisarviointia.

Paine on johtanut kahden melko tuoreen ilmiön syntyyn: kustannusmallin muuttumiseen ja vain sähköiseen julkaisemiseen. Tavanomaisen tilaajapohjaisen kustannusmallin rinnalle on noussut avoimen saatavuuden (open access,

OA) kustannusmalli, jossa artikkelin kirjoittaja maksaa julkaisemisesta ja artikkelit ovat vapaasti kaikkien luettavissa. Tämä on mahdollista, kun julkaisutoiminta on muuttunut kokonaan tai suurelta osin sähköiseksi. Monia arvostettuja tieteellisiä julkaisusarjoja ei enää paineta lainkaan.

Hyvä esimerkki on Public Library of Sciencesin julkaisema PLoS ONE. Monitieteisenä sarjana se julkaisee kaikkien alojen tiedettä, käyttää huolellista vertaisarviointia, ja ilmestyy vain sähköisessä muodossa OA-periaatteella. Siitä on kymmenen vuoden kuluessa perustamisestaan tullut artikkelilukumäärältään maailman suurin tiedesarja (2).

Tämä julkaisukulttuurin muutos on tuonut paljon hyvää. Tutkija saa työnsä näkyville kohtuullisella vaivalla ja pääsee käsiksi muiden julkaisuihin ilmaiseksi. Mutta kulttuurin muutos on samalla käynnistänyt uuden, epätoivotun ja tiedeyhteisöä jopa uhkaavan ilmiön: saalistajalehdet ja saalistajakustantajat (predatory journals, predatory publishers)(3,4,5).

Saalistajakäsitteet on tuonut tiedeyhteisön tietoisuuten pitkälle yksi mies, Jeffrey Beall. Beall on Coloradon yliopiston tutkija, joka alkoi koota luetteloa kyseenalaisin menetelmin toimivista julkaisusarjoista ja kustantajista. Luetteloa kutsutaan Beallin listaksi (Beall's list). Saalistajajulkaisemisen tunnusmerkeistä tärkein on vertaisarvioinnin ja itse asiassa koko toimituksellisen työn puuttuminen, vaikka tutkijoilta peritäänkin kallis julkaisumaksu. Tyyppillisesti saalistajalehdet julkaisevat vastaanottamansa käsikirjoitukset verkossa sellaisenaan parin päivän sisällä. Julkaistuiksi ovat päätyneet jopa kieli poskessa ja tekstigeneraattorilla laadi-

tut ”tiedeartikkelit”, kuten esimerkiksi tekaistujen kirjoittajien I.P. Freely, Oliver Clothessoff, Jacques Strap, Hugh Jazz & Amanda Huginkiss nimissä oleva ”Robots no longer considered harmful”. Artikkelit julkaistiin lehdessä Journal of Computer Science and Information Technology, jota kustantaa American Research Institute for Policy Development. Näistä tiedoista ilmeneekin toinen saalistajakustantajille tyypillinen piirre: uskottavien ja kunnioitusta herättävien nimien käyttö. Kolmas tyypillinen piirre on käsikirjoitusten kalastelu sähköpostiviestien avulla, joita tämän kirjoittaja saa useita päivittäin.

Ilmiö on suorastaan vaarallinen monesta syystä. Se houkuttelee nuoria tutkijoita helpoon julkaisemiseen, ja varomattoman tutkijan vakavakin työ tulee kyseenalaiseksi, jos se ilmestyy saalistajalehdessä. Tiedän tapauksen, jossa väitöskirjan osajulkaisuksi ei hyväksytty tällaista todellisuudessa vertaisarvioimatonta työtä. Toisaalta voi käydä niin, että julkaisu ei ehkä hetken päästä olekaan enää saatavilla, kun kotikutoinen kustantaja on lopettanut toiminta-

tansa. Yleisesti ottaen saalistajalehdet rapauttavat tieteen uskottavuutta, jos pahaa-aavistamatomat maallikot tai toimittajat alkavat uskoa näitä julkaisuja ja levittää todellisuudessa täysin keksittyä näennäistietoa (6).

Beall on julkaissut luetteloita saalistajalehdistä ja kustantajista vuodesta 2010 alkaen verkko-osoitteessa scholarlyoa.com. Vuoden 2017 alkuun mennessä hänen listaamiensa saalistajakustantajien lukumäärä kasvoi 1 155:een ja yksittäisten saalistajalehtien lukumäärä 1 294:ään (7). Useat saalistajakustantajat ovat vuosien varrella uhkailleet Beallia muun muassa oikeustoimilla, tietävästi tuloksetta.

Varomattoman tutkijan vakavakin työ tulee kyseenalaiseksi, jos se ilmestyy saalistajalehdessä.

Monille Beallin listaa seuraaville tutkijoille oli suuri yllätys, että scholarlyoa.com-sivuston sisältö oli kokonaan poistettu 15.1.2017. Naturen ja Sciencen uutisten mukaan Beall on itse päättänyt poistaa listansa pysyvästi (8,9). On selvää, että tiedeyhteisö tarvitsee Jeffrey Beallin tähän mennessä yksin ylläpitämän palvelun. Jäämme odottamaan, missä ja milloin se on jälleen saatavilla. ■

Monille Beallin listaa seuraaville tutkijoille oli suuri yllätys, että scholarlyoa.com-sivuston sisältö oli kokonaan poistettu 15.1.2017. Naturen ja Sciencen uutisten mukaan Beall on itse päättänyt poistaa listansa pysyvästi (8,9). On selvää, että tiedeyhteisö tarvitsee Jeffrey Beallin tähän mennessä yksin ylläpitämän palvelun. Jäämme odottamaan, missä ja milloin se on jälleen saatavilla. ■

KIRJALLISUUTTA

1. Kere J. Tieteellisen tuotoksen arviointi muutoksen tuulissa. *Duodecim* 2014; 130:757–8.
2. PLOS – open for discovery [verkkosivu]. <https://www.plos.org/>.
3. Beall J. Predatory publishers are corrupting open access. *Nature* 2012;489:179.
4. Butler D. Investigating journals: the dark side of publishing. *Nature* 2013;495:433–
5. Haug C. The downside of open-access publishing. *N Engl J Med* 2013;368:791–3.
6. Laakso M, Kere J. Tieteellisen julkaisemisen muutokset – kasvukipuja ja avoimuuden haasteita. *Tieteessä tapahtuu* 2015;33:16–9.
7. Scholarly open access – critical analysis of scholarly open-access publishing [verkkotietokanta]. <https://scholarlyoa.com/>.
8. Chawla DS. Mystery as controversial list of predatory publishers disappears. *Science* 17.1.2017.
9. Silver A. Controversial website that lists ‘predatory’ publishers shuts down. *Nature* 18.1.2017.

JUHA KERE, professori
King’s College London (Lontoo)
Karolinska Institutet (Tukholma)
Folkhälsans Genetiska Institut (Helsinki)

SIDONNAISUDET

Ei sidonnaisuuksia